TÂHİR BİN ABDULLAH

Şafiî mezhebi fıkıh âlimlerinden. Künyesi Ebû Tayyib olup ismi, Tâhir bin Abdullah bin Tâhir bin Ömer et-Taberî'dir. Taberistanlı olduğu için Taberî ismi ile anılmaktadır. Ebû Tayyib 348 (m. 959) senesinde Taberistan'ın Âmül şehrinde doğdu. Fıkhın usûl ve fürû'unu çok iyi bilen, sika' (güvenilir), dinde kavi, vera' sahibi, ilimde mahir ve güzel ahlâk sahibi bir zât idi. 100 sene ömür süren Ebû Tayyîb'in aklı ve anlayışında bir değişiklik olmadı. Bağdad'da kadılık yaptı. 450 (m. 1058) senesi Rebî'ül-evvel ayı Cumartesi günü, Bağdad'da vefât etti. Ertesi günü Câmi-i Mensûr'da kılınan namazdan sonra Bâb-ı Harb denilen kabristana defnedildi.

Ebû Tayyib, ilim öğrenmek için çeşitli beldeleri dolaştı. Ondört yaşında iken fıkıh öğrenmeye başladı. Ebû Tayyib, Cürcân'da Ebû Bekr el-İsmâilî'den, Nişâbûr'da Ebü'l-Hasen el-Masercisî'den, Bağdad'da Ebû Hâmid el-İsferâinî, Mûsâ bin Ca'fer bin Amr, Ebü'l-Hasen Dâre Kutnî, el-Muaffâ bin Zekeriyyâ ve el-Cerirî'den, Ebû Ali ez-Züccâcî ve birçok âlimden ilim öğrendi ve hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Kendisinden ise; Hatîb el-Bağdâdî, Ebû İshâk eş-Şîrâzî, Ebû Nasr Ahmed bin Hasen eş-Şîrâzi, Ahmed bin Abdülcebbâr et-Tüyûrî, Ebü'l-Mevâhib Ahmed bin Muhammed ve birçok âlim ilim öğrenmiş ve hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir.

Ebû Tayyib hakkında, Ebû Âsım; "Ebû Tayyib, zamanında Irak'ta yetişen âlimlerin en önde gelenidir." Ebû Muhammed el-Bâfi; "Ebû Tayyîb'in fıkıh ilmi, Ebû Hâmid el-İsferâîni'nin ilminden çoktur." İbn-i Hatîb; "Ebû Tayyib güvenilir, sâdık, vera' sahibi, fıkhın usûlünü ve füru'unu bilen bir âlimdir. Aynı zamanda güzel ahlâk sahibi olup, çok güzel konuşurdu." Ebû İshâk, eş-Şîrâzî; "Gördüklerim içinde Ebû Tayyib'den daha üstününü görmedim. O üstadımızdır. Ebû Tayyib'in meclisine on seneden fazla devam ettim ve onun izin vermesiyle, gelenlere senelerce ders verdim. Onun ders halkası beni olgunlaştırdı" demişlerdir.

> Kendisi şöyle anlatır: "Rü'yâmda Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) gördüm. Bana, "Ey Fakih" buyurdular. Resûlullahın böyle hitâb-ı şerîfiyle şereflendiğim için çok sevinirdim. Başka birgün, Resûlullah efendimizi (aleyhisselâm) yine rü'yâmda gördüğümde, "Yâ Resûlallah sizin (Allahü teâlâ o kimseyi nurlandırsın ki, benim sözümü işitti ve onu ezberledi)şekliyle sizden rivâyet eden kimse hakkında ne buyurursunuz?" diye suâl ettim. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), "Onun rivâyet ettiği doğrudur" buyurdular."

İbn-i Hilligân şöyle anlatır: Ebû Tayyib ile kardeşinin, bir kat elbiseleri vardı. Birisi bu elbiseyi giydiğinde, diğeri evde durur, dışarı çıkmazdı. Elbise yıkanınca evden hiç çıkmazlar, evde beklerlerdi. Bu husûsda Ebû Tayyib şöyle buyurmuştur: "Güzel elbiseler yıkandığında, o elbiseleri yıkayanın yıkama işi bitinceye kadar, o elbiseleri melekler giyer.",

Şöyle anlatılır: Ebû Tayyib hazretleri, birgün gemiye bindi. Vardıkları yerde gemiden inerken, gençlerin bile yapamayacağı bir çeviklik ve atîklik ile indiğinde kendisine, "Bu nasıl iştir?" diye sordular. Cevâb olarak, "Bu a'zâları, gençliğimizde haram ve günahtan korumuştuk. Ya'nî elimizi, ayağımızı ve diğer a'zâlarımızı Allahü teâlânın yasak ettiği haram ve günah işlerden koruduk. Şimdi de onlar bize ihtiyârlığımızda yardım ediyor" buyurdular.

Ebû Tayyib hazretleri kendisi şöyle anlatır: Ben Kâdı Ebü'l-Ferec el-Me'âfî'nin şöyle dediğini işittim; "Birgün Ebü'l-Hasen bin Ebî Ömer'in meclisine gitmiştim. Oradakilerle beraber, içeri girmek için kapının önüne geldik ve izin vermesini beklerken bir köylü yanımıza geldi. O sırada bir kuş, evin yanındaki hurma ağacına kondu. Bir müddet öttükten sonra uçtu. O köylü bize, "Bu kuşun ne dediğini biliyor musunuz? Bu ev

sahibi yedi gün sonra vefât etse gerektir” dedi. Biz ona hayret ettik. Hemen o târihi tesbit edip yazdık. Sonra o kişi yanımızdan ayrıldı.

Daha sonra Ebü’l-Hasen’in huzûruna girdik. Baktım ki rengi değişmiş ve bize, “Kalbime gelen şeyi size söyliyeyim. Rü’yamda birisi; “Hammâd bin Zeyd’in (Orada yaşamış daha sonra vefât etmiş bir zât) başına gelen şey, senin de başına gelecek” dedi. “O rüyadan sonra sizi çağırdım. Şimdi gidin” dedi. O günün üzerinden yedi gün sonra Ebü’l-Hasen vefât etti. Allahü teâlânın rahmetine kavuştu.”

Kâdı Ebû Tayyib; güzel huylu, yumuşak mizaçlı idi. Şiir üzerinde ihtisas sahibi idi. Kendisi için şöyle buyurdu: “Fıkıh ilmini, her türlü sıkıntılara katlanarak öğrenmeye devam ettim. Sonu hangi türlü güçlük “olursa olsun, öğrenme gayretini kaybetmedim. O ilmin mes’elelerini ezberledim ve i’timâd ettim. Fıkıh ilminin mes’elelerine dâir küçük-büyük çok kitap yazdım. Rivâyetleri ve rivâyet olmadığında da, kıyâs olan mes’eleleri söyledim. Doğru yolu büyük bir gayretle aradım, buldum. O yolun mes’elelerini gayretle inceledim, İlim bana dost ve arkadaş olduğundan, başka şeye ehemmiyet vermedim.”

Kâdı Ebû Tayyib, Ta’likât kitabının şehâdet bahsinde buyuruyor ki: “Dilenci bir kimsenin şahitliği kabûl edilir mi, yoksa edilmez mi? Eğer o kimse zarurî bir sebeble yapıyorsa, şehâdeti kabûl edilir. Yoksa şahitliği kabûl edilmez. Zarurî ihtiyâç sebebi dışında dilenmek yalancılıktır, ihtiyâcı olmadığı hâlde dilenmesi, yalancı bir kişi olduğunu gösterir. Yalancının şahitliği kabûl olmaz.

Bir kimse var ki, kendisi dilenmiyor, lâkin başkaları gelip sadakalarını ona veriyorlar. Bunun durumu nasıldır? Şehâdeti kabûl olur mu, olmaz mı? Kendisine verilen nafile sadakalar hibe yerine geçer. Şahitliği kabûl olur. Hibe yiyen kimsenin şahitliği makbûldür. Bu hâli, şehâdetinin kabûlüne mâni değildir.

Kendisi dilenmeyen, fakat insanların kendisine gelip farz olan zekât ve uşurlarını, vâcib olan fıtralarını verdikleri kişinin şahitliği kabûl olur mu, olmaz mı? Bunda iki yol vardır. O kişinin fakir veya zengin olup olmadığına bakılır. Fakir ise, o farz sadaka, ona helâl ve şahitliği de kabûldür. Eğer farz sadakayı alan bu kişi zengin ise, o zaman câhil veya bilgili (âlim) olup olmadığına bakılır. Câhil ise, bu farz zekâtı almasının caiz olmadığını bilmemesi sebebi ile onun şehâdeti kabûl edilir. Bunun farz olan şeyi alması hatâdır. Bu hatâ şahitliğin kabûlüne mâni değildir. Eğer bu kişi âlim (bilen biri) ise, onun şahitliği kabûl olmaz. Zîrâ, haram mal yeme durumundadır. Kendisinin zengin olduğunu ve zengin olanın da zekât almasının caiz olmadığını bilmesi sebebi ile, onun şehâdeti kabûl olmaz.”

Yine buyurdu ki: “Bir kimse da’vet edilmeden da’vet yerine gitse, onun şehâdeti kabûl edilir mi, edilmez mi? Eğer o kimse da’vet edilmeden gittiği yere bir zarûret (yiyeceği olmamak) sebebiyle gitmiş ve yemişse, şehâdeti kabûl olur. Yoksa şahitliği kabûl olmaz. Zîrâ, yediği yemek helâl olmaz. Haram olur. Haram yiyenin şehâdeti kabûl olmaz.”

Bir kimse, öğle veya yatsı namazının farzını câmide yalnız başına kıldıktan sonra cemâat olursa; farzı tek başına kılanın, İmâma uyup dört rek’at nafile kılması iyi olur. Eğer sonra tek başına kıldığı namazın bir rüknünü unuttuğunu hatırlarsa, o vaktin farzını tekrar kılması lâzımdır. Cemâatle kıldığı namaz farzın yerine geçmez, çünkü o namaz, nafile niyeti ile kılınmıştır.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-5, sh. 12

2) El-Bidâye ven-nihâye cild-12, sh. 79

3) Târih-i Bağdâd cild-9, sh. 358

4) Tehzîb-ül-esmâ vel-luga cild-2, sh. 247

5) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 384

6) Vefeyât-ül-a’yân cild-2, sh. 512